

УДК 349.2:351.74

Сергій Миколайович БОРТНИК,

перший проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5281-6007>

ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН ІЗ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ

Трудові правовідносини завжди привертали до себе увагу дослідників, оскільки є системоутворювальною категорією у трудовому

праві. У науці трудового права даний інститут досліджено доволі повно. До розробки цієї категорії в різні часи доклали зусилля такі відомі вчені, як: М. Г. Александров, Б. К. Бегічев, В. С. Венедіктов, Л. Я. Гінцбург, В. В. Жернаков, С. О. Іванов, М. І. Іншин, М. П. Карпушин, Р. З. Лівшиць, А. М. Лушніков, М. В. Лушнікова, С. П. Маврін, А. Р. Мацюк, К. Ю. Мельник, В. І. Нікітінський, Ю. П. Орловський, А. Ю. Пашерстник, О. С. Пашков, П. Д. Пилипенко, С. М. Прилипко, В. І. Прокопенко, О. І. Процевський, О. В. Смирнов, В. М. Толкунова, Є. Б. Хохлов, Н. М. Хуторян, Г. І. Чанишева, О. М. Ярошенко та ін. Разом з тим з огляду на молодість такої державної інституції, як Національна поліція України, та достатнє молоде національне законодавство у цій сфері існує потреба у дослідженні трудових правовідносини з поліцейськими та їх особливостями.

Національний законодавець надає такі визначення зазначеним сторонам трудових правовідносин: роботодавець – власник підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, виду діяльності, галузевої належності або уповноважений ним орган (керівник) чи фізична особа, яка відповідно до законодавства використовує найману працю; працівник – фізична особа, яка працює на підставі трудового договору на підприємстві, в установі, організації чи у фізичної особи, яка використовує найману працю (1).

Якщо йдеться про трудові правовідносини з поліцейськими, то за логікою однією зі сторін цих відносин є поліцейський. Відповідно до ч. 1 ст. 17 закону України «Про Національну поліцію» поліцейським є громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу на відповідних посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції (2).

У юридичній літературі зверталася увага на те, що поліцейські виконують роботу (посадові обов'язки) приблизно так само за соціально-правовою природою, як і будь-які інші працівники в суспільному виробництві. Різниця полягає в тому, що поліцейські зайняті специфічною за цілями, завданнями та функціями працею, що пов'язана з реалізацією переважно правоохоронної функції держави. У процесі такої праці безпосередньо матеріальні цінності не утворюються. Така праця сприяє створенню матеріальних цінностей шляхом здійснення охорони відповідних суспільних відносин від протиправних посягань. Праця поліцейських, як правило, інтелектуальна, пов'язана з аналізом соціальної інформації, прийняттям юридичних рішень, взаємодією з різними юридичними та фізичними особами (3, с. 12-13). Слід також звернути увагу на значну різницю у вимогах до трудової правосуб'єктності звичайного працівника та поліцейського. Зокрема, К. Ю. Мельник доводить, що сьогодні можна говорити про наявність лише одного загального критерію трудової правосуб'єктності працівника –

вікового (4, с. 134).

Для поліцейських же національне законодавство передбачило цілу низку вимог до їх трудової правосуб'єктності. Так, відповідно до ч. 1 та 2 ст. 49 закону України «Про Національну поліцію» на службу в поліції можуть бути прийняті громадяни України віком від 18 років, які мають повну загальну середню освіту, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, які володіють українською мовою. Вимоги щодо рівня фізичної підготовки для поліцейських та кандидатів, які вступають на службу в поліції, затверджує Міністерство внутрішніх справ України. Крім того, національне законодавство чітко визначило осіб, які не можуть стати поліцейськими. Так, відповідно до ч. 3 ст. 49 та ч. 2 ст. 61 закону України «Про Національну поліцію» не може бути поліцейським:

- 1) особа, визнана недієздатною або обмежено дієздатною;
- 2) особа, засуджена за умисне вчинення тяжкого та особливо тяжкого злочину, в тому числі судимість якої погашена чи знята у визначеному законом порядку;
- 3) особа, яка має непогашену або незняту судимість за вчинення злочину, крім реабілітованої;
- 4) особа, щодо якої було припинено кримінальне провадження з nereабілітуючих підстав;
- 5) особа, до якої були застосовані заходи адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією;
- 6) особа, яка відмовляється від процедури спеціальної перевірки під час прийняття на службу в поліції або від процедури оформлення допуску до державної таємниці, якщо для виконання нею службових обов'язків потрібен такий допуск;
- 7) особа, яка має захворювання, що перешкоджає проходженню служби в поліції;
- 8) особа, яка втратила громадянство України та/ або має громадянство (підданство) іноземної держави, або особа без громадянства;
- 9) особа, яка надала завідомо неправдиву інформацію під час прийняття на службу в поліції;
- 10) особа, яка відмовляється від взяття на себе зобов'язань дотримуватися обмежень та/ або від складання Присяги поліцейського, визначених законом;
- 11) особа, яка звільнена або мала бути звільнена з посади на підставі закону України «Про очищення влади».

Традиційно в юридичній літературі обстоюється позиція, що виникнення трудових правовідносин відбувається на підставі трудового договору.

К. Ю. Мельник вказує, що акти призначення мають значення самостійної підстави виникнення трудових правовідносин. Так, виходячи з важливості завдань та функцій правоохоронних органів для життєдіяльності держави, їх виконання повинно здійснюватися у повному обсязі. Тому тут немає місця компромісу між сторонами трудових правовідносин службовців правоохоронних органів при встановленні прав і обов'язків. Зміст зазначених правовідносин визначається заздалегідь у нормативному порядку. А отже, саме з моменту призначення на посаду до певного правоохоронного органу службовець наділяється визначеними в нормативному порядку правами та обов'язками за посадою, тобто по суті трудовою функцією. Іншими словами, саме з моментом прийняття зазначених актів пов'язується виникнення трудового правовідношення з цими категоріями працюючих (4, с. 212).

Отже, наказ про призначення на посаду поліцейського слід вважати основним та самостійним правостановлюючим юридичним фактом, оскільки саме з його виданням пов'язується виникнення трудових правовідносин з поліцейськими. Трудові правовідносини з поліцейськими – це правовий зв'язок поліцейського і держави, від імені якої виступає поліція, з приводу проходження служби та отримання грошового забезпечення, який виникає на підставі наказу про призначення.

Список бібліографічних посилань:

1. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: закон України від 15.09.1999 № 1045-XIV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14> (дата звернення: 15.04.2019).

2. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 15.03.2019).

3. Худякова О. В. Правове регулювання виникнення трудових правовідносин з поліцейськими: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Харків, 2016. 18 с.

4. Мельник К. Ю. Проблеми правового регулювання трудових відносин службовців правоохоронних органів: монографія. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2009. 360 с.